

г. № 87. [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://www.nibu.factor.ua/info/instrbuh/psbul6/>

5. Управленческий учет / Под. ред. В. Паля и Р. Вандер Вила. — М.: ИНФРА-М, 1997 — 480 с.

6. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер; пер. с англ.; под. ред. Я.В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 1995. — 416 с.

Троян І. А.,

к.е.н., ст. викладач,

Кримський економічний інститут

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ТРАНСФОРМАЦІЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЦИКЛІЧНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Ключовою особливістю розвитку відкритої ринкової економіки є її нестабільність, тобто періоди розквіту економіки змінюються уповільненням темпів економічного зростання. Цю нерівномірність економічного розвитку пов'язують з проблемами циклічності, під якою зазвичай розуміють закономірний рух від однієї макроекономічної рівноваги в масштабі економіки в цілому до іншої [1]. При чому до економічних коливань схильні не тільки національні економіки, але й світове господарство в цілому.

На національному рівні завдання досягнення макроекономічного рівноважного стану зазвичай реалізується через ефективну державну економічну політику, що полягає у комплексі дій, спрямованих на вирішення ключових її цілей, зокрема забезпечення стійкого зростання економіки країни, повної зайнятості, мінімального рівня інфляції тощо. Але які саме інструменти та важелі макроекономічної політики буде використовувати держава залежить від багатьох факторів. У посткризових умовах глобального спаду ділової економічної активності неабияке значення набуває вплив економічного циклу: фаза його розвитку, причини виникнення, популяризація тієї чи іншої теорії.

Разом з тим, розуміючи економічний цикл як «чергування підйомів і спадів рівнів економічної активності протягом кількох років» [2], слід наголосити на тому, що це не є простим повторенням економічного стану, адже розвиток передусім як прогресивне

явище передбачає рух «по спіралі», а не «по колу». Цей факт підтверджується динамікою ключових макроекономічних показників (ВВП, рівень інфляції та зайнятості, обмінний курс тощо), які ідентифікують прогресивну циклічність розвитку економіки.

Через те, що питання причин виникнення циклічних коливань є вкрай дискусійним у наукових колах, сучасна теорія нараховує майже 200 різноманітних концепцій економічного циклу, кожна з яких визначає власні причини періодичного відхилення економічної системи від рівноважного стану. Логічно, що представники кожної теорії відзначали важливість окремих аспектів і важелів здійснення макроекономічної політики, спрямованої на досягнення рівноважного стану господарства. Історичний екскурс цих теорій дозволяє виокремити основні теорії економічного циклу, які розкривають найбільш адекватні сучасним умовам напрями державного антикризового управління економікою (табл. 1).

Таблиця 1

**ФОРМУВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
ВІДПОВІДНО ДО ТЕОРІЙ ЕКОНОМІЧНОГО ЦИКЛУ**

Теорії економічного циклу	Представники	Пріоритетний напрям макроекономічної політики
Диспропорційності	С. Сисмонді, Т. Мальтус, Дж. Гібсон, А. Афтальон	Макроекономічна політика, націлена на нівелювання диспропорційності між виробництвом і споживанням, попитом і пропозицією, заощадженнями та інвестиціями
Нагромадження капіталу	М. І. Туган-Барановський, Г. Кассель	Політика інвестування нагромадженого капіталу у нові виробництва та індустріальні галузі
Нововведень	Й. Шумпетер	Повернення до макроекономічної рівноваги через активну інноваційну політику держави
Ділового циклу	Дж. Кейнс, Р.Харрод, Дж.Хікс П. Семюельсон	Стабілізаційна політика, спрямована на розширення сукупного попиту у фазах спадів та обмеження його — у фазах підйому
Монетарна	М. Фрідмен, Р.Хоутрі, Ф.Хаєк	Кредитно-грошова політика, яка має забезпечувати рівновагу між попитом і пропозицією грошей

До кінця XIX ст. причину економічної циклічності вбачали у кризі надвиробництва, тому й макроекономічні зусилля держави зводили до ліквідації диспропорцій між попитом та пропозицією.

У концепції М. І. Туган-Барановського [3] основою економічного циклу є нагромадження основного капіталу; він і його послідовники вважали необхідним державне втручання у вирівнювання диспропорцій між виробництвом засобів виробництва та предметів споживання шляхом державного прямого інвестування.

Теорія економічного циклу Й. Шумпетера [4] пов'язана з технічним оновленням економіки, тому макроекономічна політика має забезпечувати умови безперервного створення нововведень для своєї країни формуючи науково-технічний прогрес. Найгрунтовнішою з точки зору розробки державної економічної політики є концепція Дж. Кейнса [5]. Розглядаючи циклічність залежно від динаміки ефективного попиту, що визначається функціями споживання й інвестицій, він розробив потужний інструментарій антициклічного державного регулювання бюджетної та кредитно-грошової спрямованості.

Однак, згладжуючи кризові явища, такі заходи стимулювали зростання інфляції. Тому у 70-80-ті роки з'являється монетарна теорія економічного циклу М. Фрідмена [6]. Він і його послідовники пропонують вирішувати проблему нестабільності грошової пропозиції, що стає причиною циклічних коливань, через активне державне регулювання обсягу грошової маси, яка перебуває в обігу.

При формуванні макроекономічної політики подолання кризових явищ важливо також враховувати часовий фактор, адже циклічність розвитку економіки також зводять до фактору часу, розрізняючи цикли короткострокові, або малі (3–4 роки), середні (7–11 та 17–20 років) і великі (40–60 років). Для короткострокових циклів, причиною яких називають порушення рівноваги між попитом і пропозицією, методи регулювання економікою зводять до маркетингових на рівні підприємства. Середньострокові цикли пов'язують з перебігом капіталу у нове обладнання та машини, модернізацією виробництва, тому зазвичай інструментарій макроекономічної політики регулювання циклу розширюється до податкових, кредитно-грошових, інноваційних, інвестиційних важелів. Великі цикли потребують уже міжнародного кооперування у подоланні кризових явищ, адже вони спричинені глобальними змінами у виробничій структурі, сировинній базі, джерелах енергії.

Отже, характер макроекономічної політики держави напряму залежить не тільки від стану національної економіки, але й від типу економічного циклу, його фази, на якій вона перебуває. Якщо країна знаходиться у стадії рецесії, то політика уряду має бути стимулююча, зокрема спрямована на збільшення сукупного попиту шляхом зростання частки державних закупівель товарів і

послуг, зниження податків і підвищення трансфертів тощо. І навпаки, якщо економіка держави перебуває у підйомі доцільно впроваджувати стримуючі заходи, як-то скорочення державних витрат і трансфертів, збільшення податкового тягара з метою уповільнення темпів інфляції або уникнення її високих темпів.

Література

1. Беляєв О. О. Політична економія: навч. посібник / О.О. Беляєв, А.С. Бебело — К.: КНЕУ, 2001. — 328 с.
2. Яллай В.А. Макроэкономика / В. А. Яллай : — Псков, 2003. — 104 с.
3. Туган-Барановский М. И. Промышленные кризисы. Очерк из социальной истории Англии. — К.: Наук. думка, 2004. — 368 с.
4. Shumpeter J.A. Business Cycles / J.A. Shumpeter — McGraw-Hill Book Co. — N.Y., 1939. — Vol. I.
5. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег: пер. с англ. / Дж.М. Кейнс. — М.: Прогресс, 1978. — 387 с.
6. Friedmen M. Money and Economic Development. — N.Y., 1973.

Тютюнникова С. В.,

д.э.н., профессор,
Харьковский национальный университет
имени В. Н. Каразина,

Бервено О. В.,

к.э.н., доцент,
Харьковский национальный университет
имени В. Н. Каразина

АНТИКРИЗИСНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗАНЯТОСТИ

Важнейшей социальной функцией государства является поддержание и развитие человека как наивысшей ценности общества. Как известно, Украина провозгласила себя социальным государством и закрепила этот статус в Конституции. Именно этим и должна быть пронизана политика государства на всех этапах и фазах циклического развития. Безусловно, что каждая форма развития и реализации человеческого потенциала, в т.ч. и особенно занятость на каждом этапе и фазе экономического цикла должна иметь свои особенности, подходы и соответствующий инструментарий регулирования. Особое место в системе регулирования занятости занимает антикризисное регулирование занятости.

Экономический кризис первого десятилетия XXI века в Украине оказался глубоким и продолжительным. Накопление кризисного потенциала в экономике происходило постепенно и было усугубле-